

7.2 PEDAGOGISEN TUEN OHJAAMINEN KUULUU KAIKILLE

eNorssin kehittyvä pedagoginen tuki -työryhmä

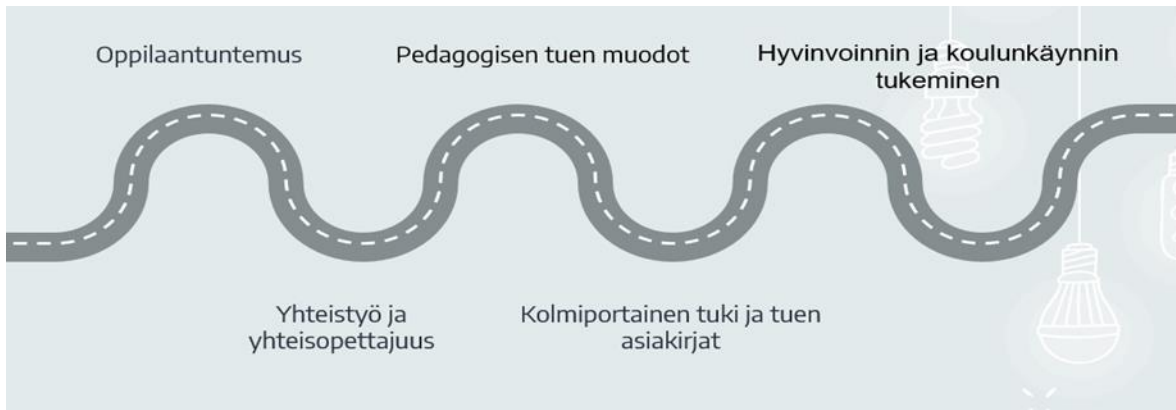

Kuva: Eriyttämisen keinoja

Onneksi olkoon! Saat olla mukana ohjaamassa opettajaksi opiskelevia pedagogisen tuen asioissa. Pedagogisen tuen kokonaisuuden hahmottaminen ja ymmärtäminen ovat tärkeitä missä tahansa roolissa työskentelevälle opettajalle. Pedagogisella tuella tarkoitetaan niitä pedagogisia ratkaisuja, jotka valitaan oppilaan oppimisen, työskentelyn ja käyttäytymisen tukemiseen. Tarkoituksenmukaisen pedagogisen tuen toteutuminen tukee oppilaan oppimisen ja hyvinvoinnin lisäksi myös opettajan työssäjaksamista. Pedagogisen tuen ohjauksen tavoitteena on taata tuleville opettajille tarpeelliset valmiudet oppilaiden tukemiseen riippumatta koulutuspaikasta tai opintosuuntauksesta.

Harjoittelijoita ohjataan ohjattujen harjoittelujen aikana tiedostamaan, että opettajalla on lakisääteinen velvoite järjestää oppijoille tukea koulunkäyntiin ja oppimiseen. Perusopetuslain (1998/628) ja lukiolain (2018/714) mukaan oppijoilla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaisen opetuksen ohella oppilaanohjausta/opinto-ohjausta ja riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea koko oppivelvollisuuden ajan.

Harjoittelijoiden tulee saada valmiuksia kohdata moninaisia oppijoita ja työskennellä heidän kanssaan. Hyvät vuorovaikutustaidot ja joustava työote ovat edellytys oppilaiden tukemiselle ja yhteistyölle opettajien kesken. Yhteistyön tekeminen edellyttää toisen työn kunnioittamista ja luottamusta. Jaettu asiantuntijuus vaatii halua tehdä yhdessä ja nähdä yhteisopettajuuden hyödyt. Riippumatta siitä, millainen ohjattujen harjoittelujen rakenne yksikössä on, harjoitteluihin on sisällytettävä opettajankoulutuksen opintosuunnitelman määrittelemät harjoitteluiden tavoitteet ja reunaehdot pedagogisen tuen ohjauksen osalta.

Kuvio 1: Pedagogisen tuen ohjauksen polku

Oppilaantuntemus, yhteistyö ja yhteisopettajuus avainasemassa pedagogisen tuen ohjauksen polulla

Ohjattujen harjoittelujen alkuvaiheessa ohjaava opettaja ohjaa harjoittelijoita tutustumaan ryhmänsä oppijoihin ja erityisesti heidän oppimis-, vuorovaikutus-, ja työskentelytaitoihinsa sekä käyttäytymiseensä. Tehtyjen havaintojen kautta harjoittelija opettelee oppijoiden tuen tarpeiden tunnistamista. Esimerkki näihin teemoihin liittyvästä havainnointilomakkeesta löytyy liitteenä. Harjoittelija opettelee aktiivisen opettajan roolin ottamista ja oppilaan näkökulman ja tavoitteiden huomioimista kouluarjen eri tilanteissa. Tuntitilanteiden lisäksi on olennaista seurata oppijoita vapaissa hetkissä ja siirtymätilanteissa.

Pedagogista tukea harjoitellaan ja toteutetaan yhteistyössä ohjaavan opettajan kanssa harjoittelusuunnitelman tavoitteiden mukaisesti. Ohjaavan opettajan tulee mallintaa harjoittelijoille, kuinka oppijoita kohdataan, oppimisympäristöjä hyödynnetään, ohjeita annetaan, työskentelyä tuetaan ja palautetta annetaan moninaiset oppijat huomioiden. Näin ymmärrys pedagogisesta tuesta syvenee asteittain ja harjoittelijoilla on mahdollisuus harjoitella näitä taitoja myös käytännössä. Heitä ohjataan asettamaan ja arvioimaan myös oppijoiden yksilöllisiä tavoitteita.

Ohjauksen tavoitteena on, että harjoittelija ymmärtää yhteistyön ja yhteisopettajuuden mahdollisuudet ja merkityksen. Opetusharjoittelun aikana harjoittelijan tulee saada kokemuksia yhteistyöstä koulun eri toimijoiden kanssa. Tavoitteena on, että harjoittelija oppii näkemään olemassa olevien resurssien tarjoamat mahdollisuudet ja joustavan resurssien käytön. Yhteistyön mallit ja muodot valitaan oppijoiden tarpeiden mukaan. Ohjauksessa tuodaan esiin myös yhteisopettajuus opettajan oman hyvinvoinnin näkökulmasta.

Pohdittavaksi: Miten oppijat ja opettajat hyötyvät yhteisopettajuudesta?

Tuen suunnittelun ja eriyttämisen ohjaaminen

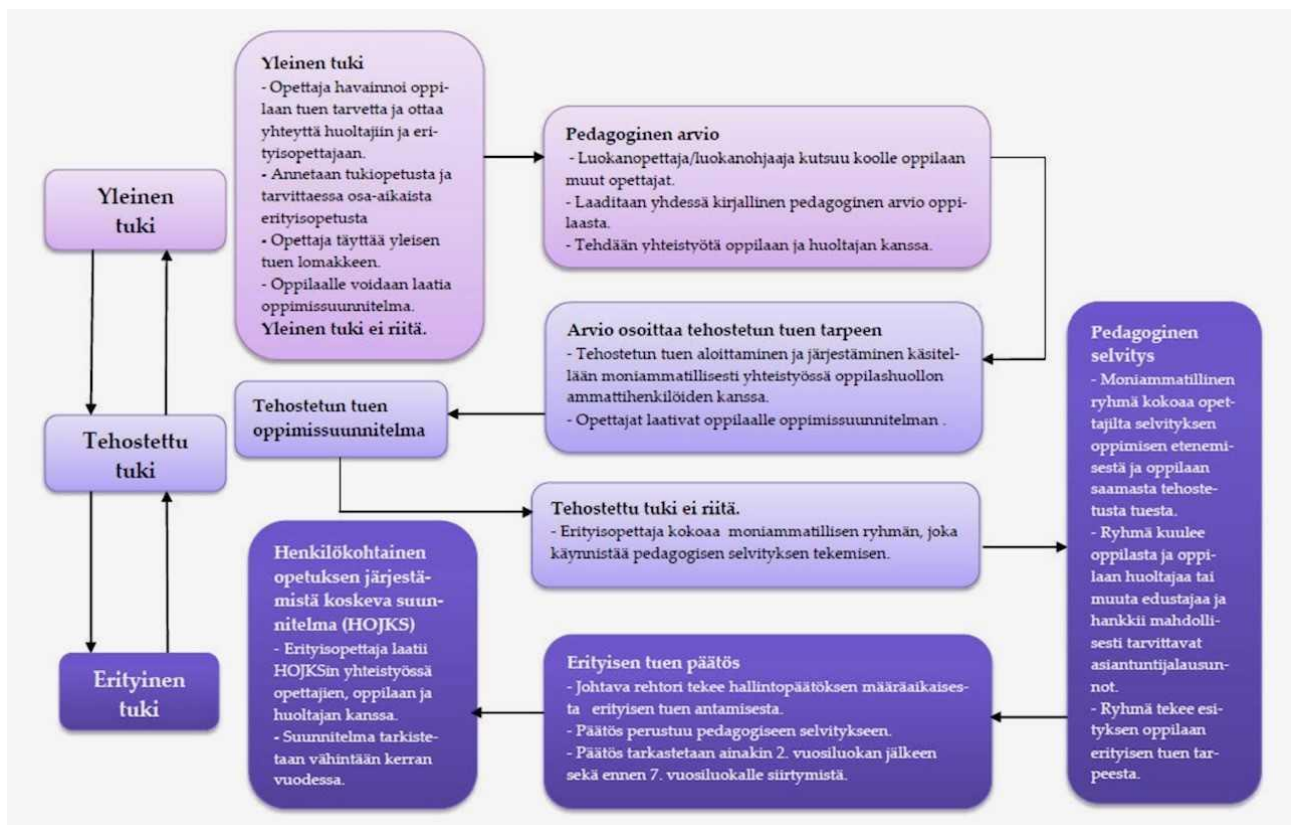
Oppilaantuntemus luo pohjaa tuen suunnittelulle, toteuttamiselle ja toimivalle vuorovaikutukselle. Oppilaantuntemuksen vahvistamiseksi harjoittelijoita ohjataan keskustelemaan muiden oppijan kanssa työskentelevien aikuisten kanssa. Tämä mahdollistuu parhaiten yhteisopettajuuden toimintakulttuurissa. Harjoittelijoiden tulee ymmärtää ja saada kokemuksia siitä, että tuen

suunnittelu lähtee yleisen tuen vahvistamisesta. Havainnoinnin lisäksi harjoittelijoiden kanssa keskustellaan luokassa olevien oppijoiden tuen tarpeista ja käytössä olevista tukitoimista. Lisäksi heitä ohjataan käyttämään eriyttämisen eri tapoja ja ymmärtämään niiden mahdollisuuksia. Ryhmän toimintamallien, luokan rakenteiden ja rutiinien selvittäminen harjoittelijalle on tärkeää.

Pohdittavaksi: Miten harjoittelija saa kokemuksia eri eriyttämisen osa-alueista ja niihin sisältyvistä keinoista, esim. opetusjärjestelyt, oppimisympäristö, opetusmenetelmät, oppimisen tukimateriaali, oppimisen arviointi? Vinkkejä eriyttämisen keinoista löytyy Roihan ja Polson (2018) Eriyttämisen vinkkipankista.

Ohjaaminen kolmiportaisen tuen käyttöön

Oppimista ja koulunkäyntiä tuetaan perusopetuksessa kolmiportaisen mallin mukaan yleisen, tehostetun ja erityisen tuen keinoin. Harjoittelijoiden tulee saada tietää ohjaajaltaan opetettavan ryhmän oppijoiden tuen tarpeista. Ohjaajan tulee huolehtia siitä, että harjoittelijat tutustuvat ryhmän oppijoiden pedagogisiin asiakirjoihin, jotta he oppivat huomioimaan heidän tuen tarpeitaan opetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Mikäli opetusryhmän oppijoille ei ole ollut tarvetta laatia pedagogisia asiakirjoja, niihin liittyvät prosessit käsitellään muulla tavoin. Ohjattujen harjoittelujen aikana on tärkeää keskustella kolmiportaisen tuen prosessien vaiheista ja korostaa näissä myös monialaisen yhteistyön tärkeyttä. Lisäksi harjoittelijoiden on tärkeää saada ohjausta opiskeluhooltoon kuuluvista teemoista, käytänteistä ja prosesseista.

Kuvio 2: Kolmiportainen tuki (Jyväskylän normaalikoulun perusopetuksen opetussuunnitelma 2016)

Pedagogisen tuen ohjauksen tavoitteet

Tavoitteena on, että työelämäänsä siirtyvä opettaja

- on sitoutunut kohtaamaan erilaisia oppijoita ja tekemään yhteistyötä
- on tutustunut opetussuunnitelmissa kuvattuun kolmiportaiseen ja muuhun yksilölliseen tukeen liittyvään lainsäädäntöön (ks. perusopetuslaki ja -asetus, lukiolaki, opiskelijahuoltolaki) ja tiedostaa lainsäädännölliset sekä eettiset velvoitteet
- tietää, mitä pedagogiset asiakirjat ovat ja tuntee niihin liittyvät prosessit
- tunnistaa tuen tarvitsijoita ja erilaisia tuen tarpeen muotoja (esim. oppiminen, toiminnanohjaus, itsesäätely, tarkkaavaisuus ja keskittyminen, sosiaaliset ja tunnetaidot, hyvinvointi)
- tietää/osaa hyödyntää monipuolisesti eriyttämisen keinoja
- tunnistaa omat vahvuudet ja kehitystarpeensa oppilaan tukitoimien toteuttamisessa
- ymmärtää huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön merkityksen oppilaiden tukemisessa
- tietää, mitä on monialainen yhteistyö (esim. kuraattori, psykologi, terveydenhoitaja sekä koulun ulkopuoliset tahot), rohkaistuu tekemään yhteistyötä ja hakemaan apua oppilaan tukemiseen yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa
- ymmärtää arvioinnin merkityksen oppilaan tuen suunnittelussa ja toteutuksessa.

Taulukko: Käyttäytymisen ja työskentelytaitojen havainnointilomake, jota voi käyttää tuen tarpeen arvioimisessa.

Käyttäytymisen ja työskentelytaitojen havainnointi

pvm		erinomaisesti	hyvin	vaihtelevasti	tarvitsen harjoitusta
Käyttäytymisessä pystyy osoittamaan, että	arvostaa itseään				
	arvostaa toisia				
	arvostaa omaa työtä				
	arvostaa toisten työtä				
	kunnioittaa ympäristöä				
	noudattaa hyviä tapoja				
	noudattaa yhteisiä sääntöjä				
Opettajan ohjauksessa	keskittyy ja on tarkkaavainen				
	toimii annettujen ohjeiden mukaan ja osallistuu				
Kun työskentelee yhdessä muiden kanssa	työskentelee muiden kanssa ja osallistuu ryhmän toimintaan				
	kuuntelee muiden mielipiteitä ja toimii rakentavasti				
	sanoo rohkeasti ajatuksiaan				
	kantaa vastuun omasta osuudestaan				
Kun työskentelee yksin	osaa suunnitella työnsä ja asettaa tavoitteita				
	ryhtyy työhön ja pyytää apua, jos tarvitsee				
	saa työnsä yleensä valmiiksi ja osaa arvioida työskentelyään				
	tekee tehtävänsä huolellisesti ja haluaa kehittyä				

Lähteet:

Jyväskylän normaalikoulun perusopetuksen opetussuunnitelma 2016.

Lukiolaki 10.8.2018/714. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180714> (Luettu 19.1.2023)

Perusopetuslaki 21.8.1998/628. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628> (Luettu 19.1.2023)

Roiha A. & Polso J. 2018. Onnistu eriyttämisessä. Toimivan opetuksen opas. PS-kustannus.